

Rode rozen en liefdesbrieven

EEN DAG VOOR DE CREMATIE van mijn moeder worden achttien rode rozen bezorgd. Het zijn de mooiste en grootste die ik ooit gezien heb. Met kaarsrechte stelen en donkergroen, stevig blad. Als ik in de keuken het cellofaan eraf wikkel, priemt een vlijmscherpe doorn in mijn middelvinger. Een druppel bloed valt op het kaartje dat met een stukje raffia aan de steel gestrikt zit. Er staat geen adres op, behalve dat van een dure bloemist. Slechts twee zwierige letters: R.W. Het zegt me niets. Mijn moeder kreeg wel vaker rode rozen. Maar nooit met een kaartje erbij.

In de keuken snijd ik stuk voor stuk de stelen schuin af en peins intussen over R.W. Wie kan dat toch zijn? Vanuit de hal klinken gedempte stemmen; voetstappen gaan de trap op naar haar slaapkamer waar het een komen en gaan is van vooral oudere vrouwen met gegroefde gezichten. Ik ken ze lang niet allemaal, besef ik enigszins schuld bewust.

Hebben we de laatste jaren dan zoveel gemist van elkaars leven?

Het keukenraam biedt uitzicht op de rododendronstruiken met dikke knoppen. Ze zullen ook dit jaar dieppaars bloeien, als verlate rouwsymbolen, maar nooit meer onder haar sierlijke handen tot barokke boeketten geschikt worden.

In de donkerste hoek van de tuin schemert tussen de nu nog kale takken van de jasmijnstruik het geïmproviseerde oventje waarop mijn moeder in haar duffelse mannenjas pannenkoeken bakte voor de kleinkinderen.

Een waterig zonnetje breekt onverwachts door en verlicht de afgesloten zandbak die al jaren niet meer gebruikt wordt. Dan hoor ik ineens haar heldere stem, alsof ze naast me staat.

‘Je denkt toch niet dat ik daarboven lig...’ Het klinkt samenzweerderig alsof ze iets gaat vertellen wat alleen ik mag weten. ‘Nee kind, maak je geen zorgen, ik heb het hier heerlijk...’

Ik onderdruk de neiging om de trap op te rennen en in de glanzend lichtbruin gelakte kist te kijken die midden in haar kamer staat als misplaatst rekwisiet voor een toneelstuk dat nog moet beginnen. In plaats daarvan schik ik de rozen in een vaas en merk hoe de tentakels van mijn verdriet zich zachtjes beginnen te ontrollen.

‘Jij gaat nooit dood, hè mamma?’ Zeven ben ik en de dingen beginnen al iets van hun vanzelfsprekendheid te verliezen.

‘Alle mensen gaan dood, ik ook.’

Ik til mijn hoofd naar haar op. ‘Maar nu nog niet!’

Ze buigt zich voorover en geeft me een vlinderlichte kus.

‘Nee, nog lang niet, ik moet toch nog voor jullie zorgen?’

Het stelt me niet gerust. ‘Pas als je heel oud bent?’

Ze knikt, stopt me onder en doet het licht uit.

In het donker, met dichtgeknepen ogen, probeer ik hoe

het zou zijn: een dode moeder. Maar het is te erg. Huilend begin ik te roepen, net zolang tot de trap weer kraakt en de deur open kiert. ‘Wat is er, kun je niet slapen?’

‘Ik wil niet dat je doodgaat. Ook niet als je oud bent.’

Ze streelt mijn gezicht. ‘Dat gebeurt nog lang niet, maar als mensen oud en ziek zijn, vinden ze het niet erg om dood te gaan, geloof me.’

‘Je mag niet dood gaan, nooit.’

Maar het onherroepelijke is gebeurd. Mijn moeder is oud en ziek geworden en ten slotte is ze gestorven. Precies zoals ze voorspeld heeft.

Pas als alle bezoek weg is, loop ik de brede trap op met aan weerszijden de leuning en waar ik talloze malen langs gegleden ben, en duw de slaapkamerdeur open. Naast het grote houten ledikant bevindt zich het kastje met laden vol pillen, brieven, kindertekeningen, snoepjes, suikerzakjes, postzegels, kleverige theelepels, papiergeld, losse munten, potloden en een blocnote waarin mijn moeder haar overpeinzingen schreef, tot drie weken voor haar dood. In een bibberig, ijl handschrift dat als muggenpoten over het papier danst. Het bed is nu vreemd leeg, strak opgemaakt met brandschone lakens en zonder slordige stapel kussens. Vanaf daar is het twee stappen naar de met wit satijn gevoerde kist. Haar gezicht met de okerkleurige huid strak weggetrokken bij de jukbeenderen lijkt op dat van een squaw.

Ik fixeer me op het dodenmasker. ‘Nou weer levend worden,’ zeg ik hardop, net als vroeger, toen zij, mijn kleine zusje en ik ‘dood’ speelden in het grote ledikant. Om ons te plagen bleef ze altijd iets te lang doodstil liggen.

Het karton met de foto’s van haar acht levende en twee dode kinderen en mijn overleden vader hangt niet meer boven het bed, zie ik.

De sepiakleurige vergroting van haarzelf als vierjarige hangt er nog wel. Ze zit in een witte jurk met stroken op een hobbelpaard en heeft een pop in haar armen geklemd. De half geloken ogen staren afwezig in de verte. De pop daarentegen kijkt recht in de camera, met priemende blik.

Ik plof neer op het bed. Op het kastje ernaast staat een bos lathyrus. Door mij gekocht op de dag dat de telefoon ging en een stem zei: ‘Ze is dood, Eliza. In haar slaap overleden, precies zoals ze wilde.’ Door de bloemengeur in mijn neus kantelt ineens de tijd en ben ik samen met mijn moeder op het grote balkon dat aan haar slaapkamer grenst. Ik zit in mijn kinderstoeltje. Zij ligt op de oeroude rieten ligstoel. Haar slanke benen zijn bij de enkels gekruist en haar blote armen boven het hoofd gevouwen. Tussen ons in, op een lage tafel, een vaas met bloemen als vlinders. Zo prachtig van kleur en vorm dat ik er ademloos naar zit te staren. Mijn moeder houdt de bloemen onder mijn neus. ‘Lathyrus, ruik maar.’

Ik kan dan net lezen en proef het woord als een bonbon. Ze scheurt een bladzijde uit het gemarmerde schrift dat naast haar ligt en laat zien hoe je het woord spelt. Daarna overhandigt ze me het driekantige zwarte potlood met gum, waar we bij hoge uitzondering mee mochten schrijven. ‘Nu jij.’ Dat was het moment waarop mijn liefde voor moeilijke woorden werd gewekt.

Ik kijk weer in de kist. Nog maar een week geleden heb ik het lange witte haar gekamd en een band van zachte stof om haar hoofd geschoven, zodat het haar niet in haar ogen hing. Met een spiegel liet ik zien hoe het stond.

‘Best leuk, net of ik ga tennissen,’ had ze tevreden gezegd voor ze zich terug liet zakken in de kussens. Zelfs toen was ze nog ijdel. Daarna viel ze in een diepe slaap.

Lange witte rokken droegen zij en haar vriendinnen op het tennisveld in de roaring twenties vlak na de Eerste Wereldoorlog. Met opgerolde sokken boven gypjes, en houten tennisrackets achteloos in hun hand. Achttien was ze toen ze mijn vader ontmoette en het verhaal van hun liefde begon. Het verhaal dat ik ga vertellen. Maar nu nog niet.

Na de crematie erf ik mijn moeders dagboeken en zet de doos in het souterrain waar ook onze wasdroger staat. Als de zware doos op zijn plek staat, trek ik een roodzwart gemarmerd cahier uit de stapel. Het valt open bij een bultige pagina met een heidetakje. Tijdens het omslaan van de vergeelde bladzijde laat de cellotape los zodat het takje scheef zakt en enkele bleekpaarse korrels als tranen over het papier rollen. Binnen drie zinnen weet ik het weer. Het is een warme augustusdag eind jaren zestig. In een kuil omringd door zoet geurende heide kijken zij en ik naar mijn tweejarige dochter die met een schepje in het zand spit. Het is drie maanden voor ons vertrek naar een afgelegen missiepost in Oost-Afrika, een onderneming waar ik beestachtig tegenop zie, ook al vanwege de prille zwangerschap waar niemand nog iets van af weet. Zelfs zij niet.

‘O God, laat het zo blijven en laat me eeuwig hier mogen zitten met mijn dierbare dochter en haar kleine meisje,’ lees ik in haar dagboek. Heeft ze deze pathetische zin opgeschreven toen ik even weg was om wat hei te plukken? En direct erachteraan: ‘Waarom moeten mij altijd van die lamme dingen overkomen zoals kinderen die naar het buitenland vertrekken?’ Schielijk klap ik het schrift dicht en leg het terug in de doos.

Als de droger in het souterrain zeven jaar later in de fik vliegt, blijven de schriften wonderlijk genoeg intact, op een laag roet na. Ik ben zowel opgelucht als teleurgesteld. Wat moet ik in godsnaam met negenenzestig dagboeken, zeven blocnotes en een stapel agenda's? Na de kelderbrand voorzie ik alle schriften van stickers met jaartallen en ontdek dan dat de periode van 1938 tot 1948, de tijd van oorlog, ziekte en dood, geheel ontbreekt.

Mijn moeder sleepte haar schrift overal mee naartoe, samen met de zwarte driekantige potloden en een transistorradiootje dat haar een venster op de buitenwereld verschaftte. Dwars door alle zwangerschappen, ellende en drukte heen zag zij kans steeds weer haar zielenroerselen toe te vertrouwen aan het papier. Vooral de latere dagboeken zitten vol thee- en koffievlekken en bevatten naast tekst ook krantenknipsels, kindertekeningen, foto's en een enkele gedroogde bloem. Soms zijn er hele en halve bladzijden af- en uitgescheurd. Ongetwijfeld voor lathyrusschrijflesjes, boodschappenlijstjes, pijltjes voor de blaaspijpen van mijn broers en vliegtuigjes voor de kleinkinderen. Haar slordige handschrift en een vluchtig gelezen tekst in een van de laatste schriften met geneuzel en vileine opmerkingen over iedereen in haar directe omgeving, roepen weerstand in me op. Ik wil eigenlijk niet verder lezen. De schriften gaan terug de kelder in.

In een halfslachtige poging de dagboeken ooit te gaan lezen, verhuis ik ze jaren later naar mijn werkkamer en zet ze in een diepe kast waar de witte stickeroogjes me iedere keer bij het openen van de deur beschuldigend aanstaren.

Op een stille namiddag in augustus, twintig jaar na haar dood, als iedereen met vakantie is, en mijn dokter-echtgenoot naar een congres, doe ik een fantastische vondst. In